אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' אדר ראשון תר"ע - יפו
נמען: הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי

בעניין ההצעה להשאיר חלק קבוע מכל קרקע לקיום מצוות השביעית: כבר הציע זאת הראשון לציון ר' יעקב שאול אלישר. אבל הרב קוק חושש שקצבה קבועה תיראה כאילו בזה מקיימים את המצווה כתיקונה. לכן החמיר יותר: ההיתר חל רק על מה שנוגע לקיום הישוב, ולא על גינות נוי וגידולים שאינם עיקריים. גם נטיעות חדשות אסורות. על הישיבה: נערכה בחינה, והרב קוק מלמד מתוך 'דורות הראשונים'. הוחלט לייסד הגרלה כבסיס כספי לישיבה.

עיקרי הדברים

- הצעת חלק קבוע לשמיטה, ונימוקי ההחמרה.
- ההיתר רק לצורך קיום הישוב.
- הישיבה: בחינה, לימוד 'דורות הראשונים', והגרלה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ב' אד"ר[4] תרעי"ן.

ישאו הררי קודש שלו'[5] לכבוד הרב הגאון הגדול, עטרת תפארת. מעוז ומגדל, מוהר"ר[6] יצחק אייזיק הלוי שליט"א[7], שלמא רבא למר.

יקרת הדר"ג[8] קבלתי, וברב שמחה קראתי את דבריו היקרים.

ובענין הנחת חלק ארץ לקיום מצות שביעית, כבר העיר כן הגאון בכור אלישר, החכם-בשי המנוח ז"ל[9] מירושלים, בסדר התירו, אמנם לא נחית לטעמא דמר נ"י[10]. אבל אנכי ראיתי, שאם נתן קצב אחד לכל, יעשה הדבר רושם של קביעות, כאילו בזה מקיימים מצות שביעית כתיקונה. ע"כ[11] הרחבתי את הדבר יותר לחומרא, ולטובת ההזכרה של חובת המצוה כמאמרה, ע"י[12] מה שלא ניתן ההיתר גם אחרי המכירה כ"א[13] על כל מה שנוגע למצב קיום הישוב. וישנם בכל מושבה חלקים רבים, הרבה יותר מדונם לכל אכר, שאינם נוגעים לקיום

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 אד"ר - אדר ראשון
5 שלו' - שלום
6 מוהר"ר - מורנו הרב רבי
7 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8 הדר"ג - הדרת גאונו
9 ז"ל - זכרונו לברכה
10 נ"י - נרו יאיר
11 ע"כ - על כן
12 ע"י - על ידי
13 כ"א - כי אם

הישוב, כמו גנות לשם פאר, וזרעונים שאינם עקריים כ"כ[14] בחיי המושבות, שאפשר להתקיים מבלעדן, ומה שאיננו עבוד איננו בכלל המכירה. ובזה המצוה מתקיימת, עכ"פ[15] שלא תשתכח תורת שביעית, ומזקקת לדרוש בשאלת חכם על פרטים, וכמובן משתנית היא ההוראה לפי הכרח המצב, שמזה משתרש בלב, שבכל כחנו אנחנו צריכים להשתדל לקיים המצוה כתיקונה, ושההיתר הוא היתר של דוחק השעה, יותר ממה שיכול להשריש כזאת קצב שוה לכל.

ודימוי הדר"ג מלקט שו"פ[16], נאה הוא מאד לענין השמטת הפירות, שא"א[17] לקיים "ואכלו אביוני עמך" הנאמר בה, אבל לא לענין עבודה, אם לא כשנדמה הדבר לביטול דין עבד עברי כולו כשאין היובל נוהג, משום שאין הפרט של "עד שנת היובל יעבד עמך" יכול להתקיים בנרצע, כעירכין כ"ט א'.

ולענין עקירת כלל המצוה, הנה להסוברים שהיא מדרבנן מתקיים חלק המצוה ע"י מה שישראל אסור לעשות העבודות שהן מה"ת[18] בשמיטה של תורה, ע"פ[19] סדרי ההוראה הנהוגה, רק אם שמיטה דאורייתא, אז ע"י בטול המלאכות דרבנן כולן, חשוב עקירת כל המצוה, וזה מתוקן באמת ע"י השיור, אמנם כבר הונהגנו, שלא להתיר נטיעות חדשות, ונטיעה לרובא דרבוותא היא דרבנן, א"כ[20] נשאר עדיין חלק מדבריהם גם לפי ההוראה.

והשי"ת[21] ירחם על עמו וארצו מהרה, ויחבש לשבורי לבב המחוצים במחץ כאב נורא על המצב המדאיב של אה"ק[22] ויושביה, המעיק להכנס בפרצות דחוקות כאלה, ויתן מהרה מציון ישועה לישראל תפארתו, ונשא ברמה את דגל תורתנו הקדושה וקיום כל מצותיה, ובכללן המצות התלויות בארץ בכלל וקדושת שבת הארץ בפרט, על אדמת הקודש, לשמחת לב כל אוהבי שם ד' המצפים לישועת אמת.

בענין הישיבה, השורש אשר החילותי הולך ב"ה ומתערה. ביום אדר"ח[23] העבר היתה בחינה, והנני רואה בהם ב"ה סימן ברכה.

ספרו הגדול, החביב עלי חבת נשמה, נחשב אצלנו לאחד הלמודים החשובים מאד. ולפעמים אני מרצה לפניהם פרקים מתוכו, בהוספת השקפות. ואקוה בעה"י[24] כשיסודר הענין יותר, שיחזיק ספרו דמר, וכל הלמודים והעיונים המתלוים אליו, מקום גדול והגון מאד.

לשם התחלת הבסיס החמרי, הוחלט אצלנו ליסד גורל, שנקוה שיאושר במשך הזמן הקרוב ג"כ[25] בדרך רשמי, מטעם הרשות, לשם הישיבה.

יואל ד', הבוחר בתורה ובארץ חמדה, מראשיתנו המצער להשגיא מאד את אחריתנו, למען עמו ונחלתו וקדושת אור תורתו.

---

14 כ"כ - כל כך
15 עכ"פ - על כל פנים
16 שו"פ - שכחה ופאה
17 שא"א - שאי אפשר
18 מה"ת - מן התורה
19 ע"פ - על פי
20 א"כ - אם כן
21 והשי"ת - והשם יתברך
22 אה"ק - ארץ הקודש
23 אדר"ח - א' דראש חודש (היום הראשון של ראש חודש)
24 בעה"י - בעזרת השם יתברך
25 ג"כ - גם כן

הנני חותם בברכה, בבריות גופא ונהורא מעליא, יאירו עיני הדר"ג לאורך ימים טובים, דשנים ורעננים, להאיר עיני ישראל באור תורתו וחכמת לבבו הרחבה, כנפשו הרוממה ונפש מלאה רגשי כבודו ואהבתו, מברכו מהררי קודש ברכת החיים והשלו'[26] וכל טוב סלה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

26 והשלו' - והשלום